

Ryszard Rapacki, Mariusz Próchniak

Wpływ rozszerzenia Unii Europejskiej na wzrost i realną konwergencję nowych krajów członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej - informacja o seminarium

International Journal of Management and Economics 25, 210-212

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wpływ rozszerzenia Unii Europejskiej na wzrost gospodarczy i realną konwergencję nowych krajów członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej – informacja o seminarium

W dniu 10 grudnia 2008 r. odbyło się seminarium naukowe Kolegium Gospodarki Światowej, na którym prof. dr hab. Ryszard Rapacki i mgr Mariusz Próchniak z Katedry Ekonomii II wygłosili referat pt. *Wpływ rozszerzenia Unii Europejskiej na wzrost gospodarczy i realną konwergencję nowych krajów członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej*. Referat został przygotowany na międzynarodową konferencję „Five Years of an eEnlarged EU – a Positive-sum Game”, zorganizowaną przez Komisję Europejską w Brukseli w dniach 13–14 listopada 2008 r.

W seminarium wzięło udział ok. 70 osób ze wszystkich jednostek Kolegium Gospodarki Światowej. Po wystąpieniu miała miejsce ożywiona dyskusja dotycząca tematyki referatu. Podczas dyskusji podnoszone były m.in. takie wątki, jak faktyczna szybkość konwergencji Polski do UE, istotność poszczególnych zmiennych objaśniających, wpływ kryzysu finansowego na proces doganiania oraz uwarunkowania i skutki wprowadzenia euro w Polsce.

Analizą objęto 10 krajów Europy Środkowej i Wschodniej należących do Unii Europejskiej (Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry) w okresie lat 1996–2007. Celem analizy była odpowiedź na pytanie, czy rozszerzenie Unii Europejskiej przyspieszyło wzrost gospodarczy krajów UE-10.

Pierwsza część analizy obejmuje konwergencję (zbieżność) krajów UE-10 do dotychczasowych krajów członkowskich UE (UE-15). W badaniu uwzględniamy dwa typy konwergencji: β i σ . Zbieżność typu β występuje, gdy gospodarki słabiej rozwinięte (o niższym poziomie PKB *per capita*) wykazują szybsze tempo wzrostu gospodarczego niż gospodarki lepiej rozwinięte (o wyższym poziomie PKB *per capita*). Zbieżność typu σ występuje, gdy zróżnicowanie dochodów – mierzone odchyleniem standardowym poziomów PKB *per capita* między krajami – maleje w czasie. Wyniki analizy dowodzą, że kraje rozszerzonej UE poza Maltą i Cypr (UE-25) rozwijały się zgodnie z hipotezą konwergencji. Po pierwsze, kraje UE-10, charakteryzujące się niższym poziomem PKB na 1 mieszkańca w 1996 r., wykazywały w okresie 1996–2007 szybsze tempo wzrostu gospodarczego niż kraje UE-15, które były znacznie bogatsze w 1996 r. Współczynnik β , mierzący szybkość zbieżności, wyniósł 2,84–2,87%. Oznacza to, że jeśli przeciętne tendencje rozwojowe z lat 1996–2007 utrzymają się, to kraje UE-25 będą potrzebować

ok. 25 lat, aby zmniejszyć o połowę dystans w stosunku do wspólnego hipotetycznego stanu równowagi długookresowej (*steady-state*). Po drugie, różnice poziomów PKB *per capita* w latach 1996–2007 mały zarówno wśród 25 krajów rozszerzonej UE, jak i między obszarem UE-10 a UE-15. Warto też dodać, że konwergencja (zarówno β , jak i σ) uległa wzmocnieniu w drugiej połowie analizowanego okresu, gdy zbliżał się termin rozszerzenia UE.

W drugiej części badania wykorzystano analizę korelacji i regresji do skonstruowania modeli wzrostu gospodarczego. Modele są oparte na danych uśrednionych dla czterech 3-letnich podokresów: 1996–1998, 1999–2001, 2002–2004 i 2005–2007. Zmienną objaśnianą jest tempo wzrostu realnego PKB ogółem. Zmienne objaśniające są podzielone na dwie grupy. W pierwszej grupie znajduje się 21 zmiennych kontrolnych, należących do 8 kategorii tematycznych: a) inwestycje (w kapitał rzeczowy), b) kapitał ludzki, c) konsumpcja, d) handel zagraniczny, e) wielkość państwa, f) struktura gospodarki, g) sektor finansowy, h) inne. W drugiej grupie są 24 zmienne mierzące wpływ rozszerzenia UE na wzrost gospodarczy, zaliczane do 4 kategorii: a) bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), b) wolność gospodarcza, c) postęp reform rynkowych (reform strukturalnych), d) pomoc zagraniczna. Analiza składa się z dwóch etapów:

1. Zbudowanie modeli wzrostu gospodarczego, gdzie tempo wzrostu PKB jest objaśniane zmiennymi kontrolnymi, stanowiącymi czynniki wzrostu gospodarczego
2. Rozbudowanie modeli w celu uwzględnienia zmiennych związanych z rozszerzeniem UE. Jeśli zmienne te są istotne, można wnioskować, że rozszerzenie UE wpłynęło na wzrost gospodarczy krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Testowanie wielu wariantów modelu w celu zwiększenia wiarygodności wyników.

W referacie przedstawiono sześć empirycznych modeli wzrostu gospodarczego. Każdy model jest testowany w 7 wariantach. Wariant podstawowy uwzględnia tylko zmienne kontrolne. Warianty rozszerzone uwzględniają zarówno zmienne kontrolne, jak i jedną zmienną mierzącą wpływ rozszerzenia UE. Wnioski z analizy regresji są następujące. Po pierwsze, BIZ (mierzone jako % PKB oraz *per capita*) wywierają istotny wpływ na wzrost gospodarczy krajów UE-10. Potwierdzają to dodatnie i wysoce istotne parametry równań regresji. Zwiększenie BIZ (% PKB) o 1 pkt proc. powoduje, *ceteris paribus*, przyspieszenie tempa wzrostu gospodarczego o ok. 0,1–0,2 pkt proc. Wzrost BIZ *per capita* o 100 dolarów zwiększa stopę wzrostu gospodarczego o ok. 0,2–0,3 pkt proc. Po drugie, wolność gospodarcza jest istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego krajów UE-10. Poprawa wskaźnika wolności gospodarczej o 1 pkt zwiększa tempo wzrostu PKB o ok. 0,1 pkt proc. (wskaźnik wolności gospodarczej jest zmienną jakościową, przyjmującą wartości od 1 do 100). Po trzecie, postęp reform rynkowych wywiera dodatni wpływ na wzrost gospodarczy. Zwiększenie wartości wskaźnika postępów w transformacji (obliczanego przez EBOR) o 1 pkt prowadzi do przyspieszenia tempa wzrostu PKB o 2–3 pkt proc. Na pierwszy rzut oka wpływ ten jest bardzo silny. Biorąc jednak pod uwagę wartości wskaźnika (od 1 do 4,3), wpływ na wzrost gospodarczy jest podobny do wpływu pozostałych zmiennych. Po czwarte, pomoc zagraniczna

jest istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w kategoriach *per capita*. Zwiększenie rozmiarów pomocy zagranicznej o 10 dolarów na 1 mieszkańca przyspiesza wzrost gospodarczy o ok. 1 pkt proc. Wpływ ten może wydawać się silny; jednak biorąc pod uwagę niski poziom pomocy *per capita* w krajach UE-10, oddziaływanie pomocy zagranicznej na wzrost gospodarczy jest podobne do wpływu innych zmiennych. Zwiększenie pomocy zagranicznej (w % DNB) o 1 pkt proc. prowadzi do przyspieszenia tempa wzrostu gospodarczego o ok. 1 pkt proc.

Wyniki uzyskane w dwóch pierwszych etapach analizy pokazują, że rozszerzenie Unii Europejskiej istotnie przyczyniło się do wzrostu gospodarczego krajów UE-10.

W ramach trzeciej części badania wskazano możliwe scenariusze zamykania luki rozwojowej między krajami UE-10 a UE-15. Według naszych prognoz, opartych na ekstrapolacji dotychczasowych trendów rozwojowych, poszczególne kraje UE-10 będą potrzebowały od 7 do 73 lat, aby osiągnąć przeciętny poziom dochodu dotychczasowych państw członkowskich UE.

Ryszard Rapacki, Mariusz Próchniak